PEAKONTROLÖRI OTSUS

Peakontrolöri 30.08.2001. a otsus nr 11-7/015

Põllumajandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevus

Oleme kontrollinud Põllumajandusministeeriumi 31.12.2000 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet, mille koostamise eest vastutab Põllumajandusministeeriumi juhtkond. Meie ülesanne on avaldada kontrollimise tulemustele tuginedes arvamust nimetatud raamatupidamise aastaaruande kohta.

Sooritasime auditi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Nimetatud standardid nõuavad, et audit planeeritaks ja sooritataks viisil, mis võimaldaks piisava kindlustundega otsustada, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Auditi käigus oleme väljavõtteliselt kontrollinud tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes esitatud näitajad. Meie audit hõlmas ka raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtete ja juhtkonnapoolsete raamatupidamislike hinnangute kriitilist analüüsi. Arvame, et meie audit annab piisava aluse arvamuse avaldamiseks raamatupidamise aastaaruande kohta.

1. Põllumajandusministeeriumi bilansis 31.12.2000 seisuga ei kajastu nõue riikliku toiduainete julgeolekuvarude hoidja AS-i Eesti Viljasalv vastu kogusummas 47 569 449 krooni, kuna ministeerium ei kajastanud varude soetust ja müüki algdokumentide alusel. AS Eesti Viljasalv soetas ja müüs ministeeriumile kuuluvat varu enda nimel ning tema raamatupidamises kajastus võlgnevus Põllumajandusministeeriumile nimetatud summas.

   AS-i Eesti Viljasalv ja Põllumajandusministeeriumi vahel sõlmitud "Hoiulepingu" nr 1 alusel ei olnud AS Eesti Viljasalv kohustatud esitama ostu-müügi dokumente, lepinguid ega maksedokumente Põllumajandusministeeriumile. Kuna AS Eesti Viljasalv tõlgendas kehtivaid seadusi ebatäpselt, käsitledes Põllumajandusministeeriumi bilansilist vara enda varana, siis esitatav igakuine toiduteravilja julgeolekuvaru aruanne kajastas ainult toiduteravilja bilansilist maksumust. Esitatav julgeolekuvaru aruanne ei olnud koostatud raamatupidamisliku dokumendina ega võimaldanud kajastada teostatud tehinguid õigeaegselt ning õiglaselt vastavuses raamatupidamise seaduse ja hea raamatupidamistava nõuetega. Põllumajandusministeeriumi raamatupidamisel puudus ülevaade julgeolekuvaru materiaalsetest ja rahalistest vahenditest ning sellest tulenevalt kajastati julgeolekuvaru uuendamistegevuse tulemusi ebatäpselt. Samuti ei võimaldanud hoiuleping nr 1 fikseerida ajamomenti, millest alates oleks olnud võimalik nõuda uuendamisest järele jäänud rahaliste vahendite kandmist ministeeriumi arvele. 23. märtsil 2001. aastal allkirjastati AS-i Eesti

Viljasalv ja Põllumajandusministeeriumi vahel "Komisjoni- ja Hoiuleping" nr 1, mille tulemusena peaks korrastuma toiduteravilja julgeolekureservi raamatupidamislik arvestus.

2. Põllumajandusministeeriumi varad ja tulud 31.12.2000 seisuga on näidatud 1 674 604 krooni võrra väiksemana, kuna bilansis ei kajastu nõue AS-i Riigiressursside Keskus vastu müüdud toiduainete julgeolekuvarude eest. Samuti ei ole arvestatud ja sisse nõutud lepingujärgset viivist tähtajaks tasumata summadelt. Viivis moodustab seisuga 31.12.2000 arvestuslikult 1 973 625 krooni.

   AS-i Riigiressursside Keskuse ja Põllumajandusministeeriumi vahel oli sõlmitud 1.oktoobril 1998. aastal "Julgeolekuvaru hoiuleping" nr 2. Selle lepingu alusel ei olnud AS-il Riigiressursside Keskus kohustust esitada ostu-müügi dokumente, sõlmitud lepinguid ega maksedokumente Põllumajandusministeeriumile. Põllumajandusministeeriumi bilansis olevat toiduainete julgeolekuvaru käsitles aktsiaselts enda varana ning ministeeriumile esitati iga kuu aruanne, mis fikseeris toiduainete julgeolekuvaru bilansilist maksumust. Antud aruanne ei kajastanud julgeolekuvarude uuendamisega seotud kulusid ega saadud tulusid. Sellest tulenevalt ei olnud võimalik kajastada müüdud julgeolekuvarude eest laekunud tulusid ega arvestada viiviseid. 2. juulil 2001. aastal allkirjastati AS-i Riigiressursside Keskuse ja Põllumajandusministeeriumi vaheline "Komisjoni- ja hoiuleping" nr 2, mille tulemusena peaks korrastuma toiduainete riigireservi julgeolekuvaru raamatupidamislik arvestus Põllumajandusministeeriumis.

3. Ministeeriumis ei ole arvele võetud renditulusid summas 526 280 krooni, mis on tasaarveldatud rentnike poolt põhivarale tehtud parendustega. Samuti ei ole nimetatud parenduste summas suurendatud ministeeriumi põhivarade maksumust. Tegemist on tulude ja kulude (investeeringute) vahelise netoarvestusega, mis on vastuolus hea raamatupidamistava ning raamatupidamise seadusega[1]. Renditulude ja põhivarale tehtud parenduste tasaarveldusleppingutega on ministeerium võtnud endale lühi- ja pikaajalisi kohustusi arvestuslikus summas 1 033 506 krooni, mis on bilansis kajastamata.

4. AS Eesti Viljasalv hoiukulude kreeditarve summas 426 454 krooni on tekkepõhiselt kajastamata, seetõttu on aruandeperioodi kulud nimetatud summa võrra tegelikust suuremad.

5. Riikliku toiduainete julgeolekureservi varude bilansiline maksumus ei kajasta varude tegelikku maksumust, sest varusid ei ole ministeeriumi raamatupidamises hinnatud vastavuses raamatupidamise seaduse ja hea tava nõuetega.

Meie arvates, välja arvatud punktides 1 kuni 5 kirjeldatud asjaolude võimalik mõju, on ülalmainitud raamatupidamise aastaaruanne seisuga 31.12.2000, mis näitab Põllumajandusministeeriumi 2000. a tulemiks 14 044 022 krooni ja bilansimahuks 31.12.2000 seisuga 168 322 952 krooni, koostatud olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 30.11.2000 määrusega nr 100 "2000. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine".

[1] Raamatupidamise seadus, § 5 p 1 ja 3.

Aruande kohta märkust tegemata juhime Põllumajandusministeeriumi juhtkonna, Rahandusministeeriumi ja Riigikogu Rahanduskomisjoni tähelepanu järgnevatele asjaoludele:

1) Riigieelarveliste asutuste raamatupidamist käsitlevad regulatsioonid on pikaajaliste finantsinvesteeringute arvestuslõigus ebapiisavad ning seetõttu ei pruugi raamatupidamisaruanne anda õiget ja usaldusväärset pilti sellest arvestuslõigust. Rahandusministri 30. novembri 2000. a määrusega nr 100[2] ei ole määratud, millises väärtuses tuleks kajastada pikaajalisi finantsinvesteeringuid. Põllumajandusministeerium on seda teinud eelmiste aastate praktika järgi ehk kajastanud pikaajalise finantsinvesteeringuna soetatud äriühingute aktsiad bilansis nende nimiväärtuses. Head raamatupidamistava järgides tuleks aga pikaajalisi finantsinvesteeringuid kajastada kapitaliosaluse meetodit kasutades.

2) Kontrollisime hankijatele tehtud väljamakseid, mis ületasid aruandeperioodil kehtinud riigihanke seaduses toodud piirmäärasid[3]. Leidsime, et riigihanget teostamata on 2000. aasta jooksul OÜ-lt Miku – Manni hoone haldusteenuseid kokku summas 872 242 krooni. Põllumajandusministeerium on põhjendanud riigihanke korraldamata jätmist asjaoluga, et hinnapakkumisi nimetatud teenuse ostmiseks küsiti mitmelt hankijalt ning välja valiti ministeeriumi hinnangul eelarvelisele asutusele kõige sobivam. Riigikontroll on seisukohal, et ministeerium ei ole kinni pidanud on riigihangete seaduses sätestatud nõuetest.

3) Leidsime puudusi finantsinvesteeringute juhtimist puudutavates küsimustes. Riigi esindajad äriühingutes peavad esitama neid äriühingu nõukokku nimetanud ametiisikuile ja rahandusministrile kaks korda aastas ülevaate äriühingu finantsmajanduslikust olukorrast, nõukogu tegevusest ning nende endi tegevusest nõukogu liikmetena[4]. Meile ei esitatud nimetatud ülevaateid järgmiste riigi osalusega äriühingute kohta: AS Eesti Viljasalv, AS Eesti Seeme ja AS Tartu Agro.

Ettepanekud

Riigikontroll teeb Põllumajandusministeeriumile järgnevad ettepanekud:

1. Korrigeerida 2001. a raamatupidamise aastaaruande algsaldosid vastavalt punktides 1-4 esitatud märkustele.

2. Nõuda Põllumajandusministeeriumi poolt äriühingute nõukogude liikmeteks määratud isikutelt ülevaateid äriühingu finantsmajanduslikust olukorrast, nõukogu tegevusest ning nende endi tegevusest nõukogu liikmetena vastavalt Riigi esindaja kohustuste täitmise korrale äriühingu ja sihtasutuse nõukogus.

---

[2] 2000. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine § 20 lg 1
[3] Riigihangete seadus § 4
[4] Vabariigi Valitsuse 8. juuni 1999. a määruse nr 179 "Riigi esindaja kohustuste täitmise kord äriühingu ja sihtasutuse nõukogus" p 4.6

Riigikontroll teeb Rahandusministeeriumile järgnevad ettepanekud:

1. Kehtestada pikaajaliste finantsinvesteeringute (sh tütar- ja sidusettevõtted) kajastamise kord, mis määratleks:

- pikaajalise investeeringu soetusmaksumuse;
- meetodid pikaajaliste investeeringute raamatupidamislikuks kajastamiseks näidates ära selle erijuhud (nt investeeringuobjekt on pankrotis, likvideerimisel, lõpetamisel, järgneval aruandeperioodil on kavas ettevõte müüa, on takistatud osalemine juhtimisel jne);
- meetodite rakendusjuhised.

Soovitame juhendite väljatöötamisel tugineda Raamatupidamise Toimkonna poolt koostatud juhendile ERS 8 "Kapitaliosaluse meetod" või Rahvusvahelise Raamatupidajate Föderatsiooni (IFAC) poolt väljatöötatud avalikule sektorile mõeldud rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele (International Public Sector Accounting Standards – IPSAS) IPSAS 6 ja IPSAS 7.

2. Nõuda riigi esindajatelt äriühingute nõukogudes ülevaadete esitamist vastavalt "Riigi esindaja kohustuste täitmise korrale äriühingu ja sihtasutuse nõukogus".

Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond